

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

23/6
B45

TER ADVISERING

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Auteur

(10)(2e)

T (10)(2e)

(10)(2e) @minlnv.nl

Datum

18 juni 2020

Kenmerk

DGA-DAD / 20170879

Bhm: 20171127

nota

Diverse zaken rondom SARS-CoV-2 bij dieren

Bijlage(n)

4

Parafenroute

DGA (10)(2e)	DAD, Directeur (10)(2e)	DAD, MT-Lid (10)(2e)
LNV, CVO (10)(2e)	WJZ, coördinerend jurist (10)(2e)	BPZ (10)(2e)

Aanleiding

Het Gemeenschappelijk beleidsteam (GBT) heeft adviezen opgesteld voor een aantal vervolgstappen en openstaande punten t.a.v. de nertsen en beleid t.a.v. konijnen. Deze worden in deze nota besproken. In de bijlagen staat per onderdeel een uitgebreide toelichting met overwegingen en opties.

Advies

U wordt gevraagd akkoord te gaan met onderstaande adviezen van het GBT. Het gaat om een viertal onderwerpen: een fokverbod voor nertsen en andere dieren, beleid ten aanzien van konijnenhouderijen, afvoer van mest van nertsenbedrijven en bijdrage nertsensector aan DGF en aan Early Warning en screening.

1. Er wordt nu geen **fokverbod** ingesteld voor nertsen en ook niet voor andere diersoorten (konijnen, katten) die mogelijk een langdurige virusbron kunnen vormen voor mensen. Op moment van de stoppersregeling wordt het fokverbod opnieuw bezien.
2. Het voorstel is bij een besmetting van **bedrijfsmatig gehouden konijnen** hetzelfde beleid te voeren als bij de nertsen. Dit voorstel met bijbehorende maatregelen legt u voor aan het Deskundigenberaad zoönosen (DB-Z). Op basis van het advies van het DB-Z volgt definitieve besluitvorming. Daarnaast is het advies de ziekte voor konijnen op commerciële konijnenhouderijen (ca. 40) nu aan te wijzen als besmettelijke dierziekte zodat de screening kan worden uitgebreid naar alle ca. 40 bedrijven.
3. Toestaan om de **mest van niet-besmette bedrijven** af te voeren als uit de early warning (EW) blijkt dat het bedrijf niet besmet is; de mest van besmette bedrijven pas afvoeren op basis van informatie van RIVM en Wageningen Bioveterinary Research (WBVR).
4. De **sector mee laten betalen** aan een verlenging van de Early Warning en de serologische screening. Nader uitwerken van de mogelijkheden om een doelmatige diergezondheidsheffing voor nertsenhouders in te voeren (DGF).

Ontvangen BPZ

Pagina 1 van 3

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 20170879

Indien u daar prijs op stelt wordt u maandag of dinsdag hierover bijgepraat door
(10)(2e), (10)(2e) en (10)(2e)
(10)(2e)

U wordt geadviseerd om de Tweede Kamer eind volgende week per brief te informeren over de resultaten van de serologische screening (naar verwachting medio volgende week), de voortzetting van de Early Warning en screening (op basis van die resultaten) en uw besluiten ten aanzien van bovengenoemde vier zaken. Dit is afgestemd met ambtelijk VWS.

Toelichting

1. Fokverbod

De nertsen hebben net gejongd, ze hebben een jaarlijkse cyclus en kunnen pas weer volgend voorjaar worden gedekt. Een fokverbod nu dient dus geen enkel doel.

2. Bedrijfsmatig gehouden konijnen

Konijnen worden ook in grote aantallen bedrijfsmatig gehouden en kunnen worden besmet en zijn daarmee vergelijkbaar met nertsen. Daarom ligt het voor de hand eenzelfde beleid te voeren als een besmetting op een konijnenbedrijf wordt vastgesteld. Het advies is om dit voorstel inclusief bijbehorende maatregelen voor advies aan het DB-Z voor te leggen. Na hun advies volgt dan definitieve besluitvorming over maatregelen bij de vondst van een besmet bedrijf. Het had de voorkeur van VWS het aan het DB-Z voor te leggen in plaats van aan het OMT-Z (GBT-advies), omdat de vraag nu niet acuut is en het RIVM dan iets meer tijd heeft om onderbouwd een risicoanalyse te doen.

Vooruitlopend op het advies van het DB-Z zal al een aantal maatregelen worden voorbereid zoals: dodingsmethode (NVA), waardetabel laten maken, strategie om welzijnsproblemen bij vervoersverboden (verdacht, besmet bedrijf en eventueel landelijk vervoersverbod) te voorkomen, doden konijnen op bedrijf en gekanaliseerde afvoer naar slachthuis en EW systematiek. Er loopt nu een vrijwillige screening om te kijken of er bij konijnen besmettingen zijn. Het is wenselijk alle circa 40 bedrijven in Nederland te onderzoeken, gezien bovenstaande. Dat kan alleen als de ziekte wordt aangewezen op grond van artikel 15 van de Gwd (artikel 15 lid 2 a en 2c). Het voorstel is om de ziekte bij konijnen op commerciële konijnenhouderijen nu aan te wijzen als besmettelijke ziekte.

3. Mest

De mestopslag op nertsenbedrijven raakt vol en er moet op korte termijn een oplossing komen. Mest van niet-besmette bedrijven kan veilig worden afgevoerd en via de normale wijze verwerkt of aangewend, als blijkt dat bedrijven gedurende twee opeenvolgende EW inzendingen negatief zijn. De regeling zou dan daarop moeten worden aangepast. Naar verwachting moet volgende week de mest op een aantal niet-besmette bedrijven wel worden afgevoerd. Voor de mest van besmette bedrijven wordt de informatie van WBVR en RIVM gebruikt om een risico-inschatting te maken waarna per bedrijf gekeken wordt of de mest veilig kan worden afgevoerd. Dit regelt de NVA per bedrijf met een ontheffing.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 20170879

4. Sectorbijdrage aan Early Warning/screening en DGF

De EW en screening wordt nog langere tijd voortgezet. Er is afgesproken met de Gezondheidsdienst voor Dieren dat de monitoring in de huidige vorm nog met twee weken wordt verlengd. De EW wordt daarna nog voortgezet vanwege de vele activiteiten die momenteel op de bedrijven plaatsvinden zoals vaccineren en spenen van de pups. Op basis van de huidige resultaten zal gekeken worden of alle onderdelen van de EW toegevoegde waarde hebben op de gevoeligheid van de methode en of met een lagere intensiteit dezelfde gevoeligheid verkregen kan worden. De serologische screening dient dan als vangnet en wordt nog enkele malen uitgevoerd om bedrijven op te pikken die mogelijk niet uit de EW komen. In het voorstel dat wordt uitgewerkt zal de financiering ook worden meegenomen (niet via het DGF maar door bijvoorbeeld de nertsenhouders de rekening van de testkosten te sturen). Het streven is om een 50%-50% overheid-sector verdeling te maken. Dat is bij andere verplichte monitoringsprogramma's vaak ook de verdeelsleutel.

Vanwege alle randvoorwaarden lijkt de invoering van een doelmatige diergezondheidsheffing voor nertsenhouders niet kansrijk. Een definitief besluit over het invoeren kan worden genomen zodra meer duidelijkheid is over:

- De kosten van een diergezondheidsheffing.
- Het aantal bedrijven dat deze kosten moet dragen (afhankelijk van het resultaat van de stoppersregeling).
- Of invoeren van een heffing van invloed is op de 'business case' van houders en de 10 jaar termijn in de wet die pelsdierhouderij per 2024 verbiedt.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Auteur
(10)(2e)

T (10)(2e)
(10)(2e) @minlnv.nl

Datum
11 juni 2020

Kenmerk
DGA-DAD / 20165801

Kopie aan
(10)(2e)

Bijlage(n)

nota

Fokverbod nertsen en verhinderen ruimen

Parafenroute

DAD / directeur
(10)(2e)

DAD / MT lid
(10)(2e)

LNV / CVO
(10)(2e)

WJZ / team coördinator
(10)(2e)

BPZ-paraaf

Aanleiding

Er zijn sinds 22 april 2020 op 15 nertsenbedrijven besmettingen met SARS-CoV-2 vastgesteld. Deze bedrijven zijn geruimd. Tijdens het debat op 10 juni jl. is u de vraag gesteld of u een fokverbod kan instellen voor nertsen of andere diersoorten die gevoelig zijn voor infectie en mogelijk een reservoir (kunnen gaan) vormen. In deze nota worden de opties van een dergelijk verbod aangegeven.

Tevens wordt in deze nota ingegaan op een andere punt dat tijdens dit debat aan de orde kwam, namelijk over de mogelijkheid om ruimingen door te zetten als de rechter heeft aangegeven deze op te schorten vanwege een voorlopige voorziening.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Het advies is om nu geen fokverbod bij nertsen in te stellen en hierover pas een besluit te nemen na het pelsen van de dieren, dus in december.

Kernpunten fokverbod

- Een fokverbod bij nertsen voorkómt dat er nieuwe (gevoelige) dieren op een bedrijf worden geboren en dat een bedrijf in korte tijd vijf tot zes keer zo groot wordt.
- Voor nertsen heeft op dit moment een fokverbod geen zin. De dekking vindt pas weer volgend voorjaar plaats. Een fokverbod zou pas volgend voorjaar bijdragen aan het 'klein' houden van fokkerijen, als daar op dat moment reden voor is in het belang van de dier- of volksgezondheid.
- Het nu aankondigen dat een fokverbod komend voorjaar (2021) in de rede ligt, als daartoe wegens CoV-2 aanleiding is, kan houders van geruimde

a)
verwenden
digitaler

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 20165801

bedrijven ontmoedigen hun bedrijf te herbevolken. Vroegtijdig aankondigen is alleen zinvol als dit gepaard gaat met het tot stand komen van een stoppersregeling.

- Voor andere diersoorten dan nertsen is een fokverbod niet opportuun. Bekend is dat katten en konijnen gevoelig zijn, maar of zij een reservoir kunnen vormen is nu niet bekend. Bij katten loopt daar onderzoek naar. Als meer bekend is over besmettingen bij andere diersoorten, kunnen dan passende maatregelen worden genomen. Bij konijnen is het niet bekend, maar is het gevaar van een langdurige virusbron wel aanwezig, door het feit dat er voortdurend aanwas is van nieuwe (vatbare) dieren.

Kernpunten doorzetten ruimen tijdens een bezwaarprocedure

- Het besluit tot ruimen wordt genomen door de minister van LNV.
- Het staat iedere burger vrij hiertegen bezwaar te maken.
- Als de rechter de ruiming opschort vanwege zo'n bezwaar, dan is de Minister niet bevoegd de ruiming hoe dan ook door te zetten.

Toelichting tijdelijk fokverbod

Nertsen

De juridische grondslag voor het instellen van een fokverbod is Art. 17 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Dit artikel biedt de minister de bevoegdheid een fokverbod te treffen met het oog op de voorkóming van de verspreiding van een besmettelijke dierziekte, als en zolang dat nodig is voor de diergezondheid of volksgezondheid.

De nertsen worden eenmaal per jaar gedekt, in het voorjaar. De pups van 2020 zijn al geboren en worden binnenkort gespeend. Nu een fokverbod instellen draagt niet bij aan het voorkómen van verspreiding van CoV-2 op dit moment, tenzij op enigerlei wijze nertsen toch in het najaar kunnen worden gedekt. Dat is niet waarschijnlijk aangezien de nertsen pas weer vruchtbaar worden in het voorjaar. Hoe de situatie in 2021 is kan niet worden voorspeld.

Als er volgend jaar nog besmettingen zijn, dan kan een fokverbod dan wel bijdragen aan het voorkómen van verspreiding. Dat verbod kan dan in januari 2021 worden opgelegd, als meer duidelijk is over de situatie op dat moment.

U zou kunnen overwegen om nu al aan te kondigen dat er in januari 2021 een verbod zal komen als dat nodig is. Dit is dan om te benadrukken dat houders van geruimde bedrijven op eigen risico handelen als ze vooruitlopend daarop investeringen zouden plegen voor een nieuwe opzet van dieren. Als houders weten van een mogelijk fokverbod zou dat voor hen een overweging kunnen zijn de stal niet nu al te herbevolken. Zekerheid over de beslissing van individuele houders is echter niet te geven.

In dat geval zou het van kracht worden van de stoppersregeling (of een voorstadium daarvan) een goed moment zijn. Dus nu nog niet een aankondiging doen, maar op een later tijdstip als de stoppersregeling concreter is. (Ideaal zou zijn dat de stoppersregeling op 1 oktober a.s. kan worden opengesteld). Dan bieden we dat moment een pelsdierhouder ook handelingsperspectief.

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 20165801

Het nu daadwerkelijk instellen van een fokverbod maakt een vreemde indruk, gezien het feit dat er nu niet wordt gefokt. Het zal de buitenwereld niet ontgaan dat de motivatie ervan een politieke is en niet een motivatie is op veterinaire of volksgezondheidsredenen.

Andere diersoorten

Als er maatregelen worden opgelegd aan houders van andere diersoorten dan nertsen dan is het in eerste instantie zaak SARS-CoV-2 bij die diersoorten aan te wijzen als een besmettelijke dierziekte (diergezondheid en volksgezondheid) op grond van artikel 15 van de Gwwd.

Katten kunnen besmet worden, het virus doorgeven aan andere katten en mogelijk een reservoir vormen. Daar wordt momenteel onderzoek naar verricht, maar resultaten komen niet op korte termijn. Zolang niet bekend is of katten een reservoir vormen is een fokverbod niet opportuun. Bovendien is de kattenpopulatie anders dan een nertsenbedrijf: er zijn geen bedrijven met dergelijke aantallen katten en er is geen sprake van een exponentiële toename van het aantal katten in een bepaalde periode. Wanneer meer inzicht verkregen is of katten een reservoir kunnen vormen, dan kunnen indien nodig gerichte maatregelen worden genomen.

Wat betreft de wilde katten worden al geboortebeperkende maatregelen genomen: gemeenten zetten zich in zoveel mogelijk wilde katten te vangen en te 'neutraliseren' (castreren), waardoor hetzelfde wordt bereikt als met een fokverbod.

Wat betreft **konijnen** wordt onderzoek gedaan naar het mogelijk besmet zijn van commerciële bedrijven. De CoV-2 screening bij konijnen op bedrijven moet echter nog starten. De uitslag van deze screening geeft geen inzicht in een mogelijke reservoirvorming. De commerciële konijnenhouderij verschilt ook van de nertsen wat betreft het jongen. Ieder moment in het jaar worden konijnen geboren en er zijn dus steeds nieuwe (gevoelige) dieren aanwezig. Een fokverbod zou opgelegd kunnen worden als dit helpt om verspreiding van de ziekte te voorkomen. Als besloten wordt een besmet bedrijf te ruimen, dan is een fokverbod niet nodig vanuit dierziektebestrijdingsoogpunt. Een besluit daarover kan worden genomen als er meer duidelijkheid is uit het onderzoek.

Toelichting bij doorzetten ruiming tijdens bezwaarprocedure

- Voor de preventie en bestrijding van besmettelijke dierziekten heeft de Minister van LNV de bevoegdheid om op zeer korte termijn maatregelen te treffen.
- Regelgeving kan onmiddellijk in werking treden, na bekendmaking op het internet (artikel 31 Gwwd).
- Besluiten, waarbij bestrijdingsmaatregelen worden opgelegd, kunnen terstond worden genomen en ter uitvoering worden gebracht. De wet maakt het mogelijk om dit te doen, voordat het besluit op schrift is gesteld (art. 21 lid 3 Gwwd).
- Dit laat onverlet dat belanghebbenden het recht hebben om besluiten en handelen van de overheid door de rechter te laten toetsen (art. 6 EVRM; recht op een eerlijk proces).

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Kenmerk
DGA-DAD / 20165801

- Dat maakt ook dat een burger de gelegenheid moet hebben om, voordat de overheid maatregelen treft die niet meer te herstellen zijn, een voorlopige voorziening kan verzoeken bij de rechter om de uitvoering van de maatregel te schorsen totdat een rechter inhoudelijk over een bezwaar of beroep heeft beslist.
- Een rechter zal daarbij bezien in hoeverre het belang dat met de maatregel wordt beschermd, afgezet tegen het belang van de aanvrager, schorsing van de tenuitvoerlegging verdraagt. De ervaring leert dat een rechter, zo nodig daartoe aangespoord door de overheid of de aanvrager van een voorziening, op zeer korte termijn een beslissing hierover kan nemen.
- De voorlopige voorziening over de ruiming van nertsen heeft dit laten zien.
- De ambtelijke inschatting is dat bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte, waarbij onmiddellijk handelen noodzakelijk is, een rechter in voorkomend geval heel snel een oordeel in voorlopige voorziening zal geven.
- In het geval dat een rechter bij voorlopige voorziening zou oordelen dat het niet nodig is de maatregel onmiddellijk ten uitvoer te leggen, dan heeft de overheid zich daaraan te houden.
- Daarvan zou sprake kunnen zijn in een situatie waarin er op voorhand ernstige twijfel is over een besmetting of verdenking, of over de noodzaak om snel in te grijpen.

Bijlage 2: Notitie Beleid SARS-CoV-2 konijnenbedrijven

18 juni 2020

Aanleiding

Uit onderzoek is gebleken dat konijnen ook gevoelig zijn voor SARS-CoV-2. Daarom is er gestart met serologisch onderzoek dat wordt uitgevoerd door de GD op 17 van de 40 konijnenbedrijven in de regio van de besmette nertsbedrijven en met de meeste humane besmettingen.

Van de 40 konijnenbedrijven zit de helft onder, en de helft boven de rivieren. De structuur van de konijnenhouderij komt in grote lijnen overeen met de structuur van de nertsbedrijven. Echter met het verschil dat de konijnen in een afgesloten stal worden gehouden met mechanische ventilatie. In deze notitie wordt voorgesteld hoe we met een positief resultaat uit de serologische screening om gaan.

Advies ter voorbereiding op mogelijk besmette bedrijven

- Ter voorbereiding op mogelijke besmette konijnenbedrijven adviseert het GBT u een advies te vragen aan het OMT-Z (DB-Z) met betrekking tot het beleid omtrent besmette konijnenbedrijven.
 - De inschatting nu is dat het risico van reservoirvorming gesteld kan worden op basis van het OMT-Z advies van 3 juni 2020. Hierin is aangegeven dat door de aanwas van nieuwe dieren er een haard kan ontstaan waarin SARS-CoV-2 lang kan blijven circuleren met alle risico's van dien. Voedsters krijgen meerdere keren per jaar nieuwe jongen (+/-10 stuks per worp, draagtijd 30 dagen) en er is een voortdurende aanwas van nieuwe vatbare dieren. Het GBT adviseert u echter om een advies te vragen aan het OMT-Z (in afstemming met VWS is DB-Z een beter gremium omdat vraag niet acuut is) om de maatregelen steviger te onderbouwen.
- Het GBT adviseert u ook om SARS-CoV-2 bij konijnen aan te wijzen als besmettelijke dierziekte op basis van artikel 15, eerste lid, in samenhang met het tweede lid, onderdeel a en onderdeel c, van de Gezondheids- en welzijnswet (Gwwd) voor dieren.
 - Dit kan op basis van een onderzoek van Erasmus MC dat nog niet is gepubliceerd, maar waaruit aanwijzingen naar voren komen waaruit blijkt dat ook konijnen een subklinische infecties kunnen doormaken.
 - Door deze aanwijzing geldt een medewerkingsplicht van houders aan de opsporing van deze ziekte. Bovendien zijn alle houders verplicht verschijnselen van besmetting te melden bij de NVWA. De reikwijdte zal bij regeling worden beperkt tot bedrijfsmatig gehouden konijnen.

Advies m.b.t. besmette bedrijven

- Ik adviseer u in geval van een besmet konijnenbedrijf om dezelfde lijn te hanteren als bij besmette nertsbedrijven met vier aanvullingen:
 - Beleidslijn Nertsen:
 - Het ruimen van besmette bedrijven
 - Het instellen van een vervoersverbod voor konijnen en mest van konijnen
 - Een bezoekersverbod instellen
 - De screening uitbreiden naar alle konijnenbedrijven in Nederland.
 - Het bemonsteren en op het bedrijf houden van mogelijk aanwezige katten.
 - Aanvullingen:
 - Uitzondering vervoersverbod voor slacht van konijnen van negatieve bedrijven;
 - Het instellen van een beschermingszone rondom het bedrijf; dit wordt dan door de burgemeester van de betreffende gemeente gedaan.
 - Het nemen van luchtmonsters
 - Doden van konijnen op verdachte bedrijven als welzijnsproblemen dreigen (afhankelijk van hoe snel de ruiming plaats kan vinden);

Kernpunten

Verdenking

- Wanneer uit het serologisch onderzoek van de GD positieve ELISA resultaten komen, is het bedrijf officieel verdacht.
- Het bedrijf gaat op slot. Het konijnenbedrijf mag dan geen dieren en mest aan- of afvoeren, totdat verdere onderzoeksresultaten duidelijkheid geven.
- Er zal uit voorzorg een beschermingszone in straal rondom het bedrijf ingesteld worden van 400 meter, omdat konijnenstallen in tegenstelling tot nertsenstallen voorzien zijn van mechanische ventilatie. Ook dit is de verantwoordelijkheid van de burgemeester.
- In verband met de mechanische ventilatie zullen er luchtmonsters buiten de stal genomen worden.
- De NVWA zal officiële monsters bij de konijnen afnemen voor onderzoek bij WBVR.

Definitie besmet bedrijf (zelfde definitie als bij nertsen)

- Een konijnenbedrijf is besmet met SARS-CoV-2 als door middel van laboratoriumonderzoek, uitgevoerd door Wageningen Bioveterinary Research op een van dat bedrijf genomen representatief aantal ambtelijk monsters SARS-CoV-2, SARS-CoV-2 antilichamen, en/of RNA van SARS-CoV-2 is aangetoond.
- Voordat een bedrijf besmet verklaard kan worden zal SARS-CoV-2 bij konijnen worden aangewezen als een besmettelijke dierziekte.

Beleid besmet bedrijf

- Het besmette bedrijf wordt geruimd. De dieren zullen op het bedrijf zelf en in de stal worden gedood en vervolgens naar een destructor worden afgevoerd. De NVWA is op het moment de precieze werkwijze aan het uitzoeken
- Dieren zullen zoals bij andere uitbraken van besmettelijke dierziekten worden vergoed. Het opstellen van waardetabellen en wijze van vergoeding wordt nog uitgewerkt.

Landelijke maatregelen

- Een vervoersverbod voor konijnen in te stellen;
- Een bezoekersregeling in te stellen;
- Een screening van alle konijnenbedrijven in Nederland in te stellen.

Beleid niet besmet bedrijf

- Met de sector zal op korte termijn al worden besproken om konijnenhouders te adviseren persoonlijke beschermingsmaatregelen te gebruiken bij het werken met konijnen.
- Het advies is om de slachtrijpe dieren van negatieve bedrijven af te voeren naar de slacht omdat er geen risico is voor volksgezondheid. Er zal een testregime worden ontwikkeld om te kunnen garanderen dat de bedrijven vrij zijn bij afvoer.
- De NVWA zou in deze gevallen het transport onder specifieke voorwaarden toe kunnen staan.
- Er zal onderzocht worden of de slachthuizen in België deze dieren willen aanvoeren (er zijn geen slachthuizen in NL).
- Mochten deze slachthuizen geen Nederlandse konijnen meer accepteren na de vondst van een besmet konijnenbedrijf, kunnen er mogelijk toch welzijnsproblemen ontstaan op niet-besmette bedrijven. Mocht dat het geval zijn, dan is het advies om deze dieren te doden (welzijnsopkoop of kosten boer?).
- De minister van VWS wordt geadviseerd de volgende maatregelen op te leggen aan konijnenhouders:
 - Bij COVID-achtige klachten laat een konijnenhouder zich testen;
 - Indien de test positief is gaat de geïnfecteerde in isolatie en de rest van het gezin in quarantaine;
 - Indien mogelijk verzorgt iemand buiten het gezin de konijnen met gebruik van PBM's;
 - Indien dit niet mogelijk is verzorgt iemand uit het gezin (bij voorkeur iemand zonder klachten) de konijnen met gebruik van PBM's.

Toelichting

Aangezien het om een nieuwe dierziekte gaat, is er nog geen test voor SARS-CoV-2 antistoffen bij konijnen. Deze is in ontwikkeling en de resultaten van de screening worden vóór begin juli

verwacht. Om deze zelfde reden is er ook nog geen crisisdraaiboek voor SARS-Co-V-2 bij konijnen. Indien dit nodig is, volgen we de beleidslijn bij besmette nertsen en niet besmette nertsen. Voor de definitie van een besmet konijnenbedrijf hanteren we dezelfde definitie als voor een besmet nertsenbedrijf. Met daarbij dezelfde overwegingen als het gaat om het aanwijzen van besmette bedrijven op basis van serologie.

Hoewel het nog niet zeker is dat konijnen ook mensen kunnen besmetten, is het risico van reservoirvorming wel aanwezig. Voedsters krijgen meerdere keren per jaar nieuwe jongen (+/-10 stuks per worp, draagtijd 30 dagen) en er is een voortdurende aanwas van nieuwe vatbare dieren. Zoals in het OMT-Z advies van 3 juni 2020 is aangegeven voor de nertsen maakt dit dat er een haard kan ontstaan waarin SARS-CoV-2 lang kan blijven circuleren met alle risico's van dien. Om die reden is het advies om in het geval van een besmet konijnenbedrijf het bedrijf te ruimen en uit voorzorg een beschermingszone rondom het bedrijf in te stellen. Dit mede omdat de konijnen bedrijfsmatig gehouden worden, er veel dieren op een bedrijf aanwezig zijn en er veel virus vrij zou kunnen komen. Konijnenbedrijven hebben mechanische ventilatiesystemen en we weten niet hoe het zit met verspreiding van virus in het milieu. Het is niet duidelijk hoe lang het zal duren voordat een verdacht bedrijf besmet verklaard, en vervolgens geruimd kan worden.

Konijnenbedrijven kennen een 2, 4 of 6 wekelijkse cyclus waarbij nieuwe konijnen geboren worden. Bedrijven zijn strak ingericht op het aantal konijnen en zij hebben geen ruimte om slachtrijpe konijnen lang op het bedrijf te houden. Soms kunnen zij de konijnen maar 2-3 dagen langer houden. Bij een vervoersverbod kunnen dan snel welzijnsproblemen ontstaan door overbevolking. De Gwvd biedt alleen grond voor een fokverbod indien dit is om verspreiding van het virus te voorkomen. Er is geen grond om op welzijnsproblemen een fokverbod in te stellen.

Notitie mest op nertsenbedrijven

GBT 18 juni 2020

Aanleiding

De 15 besmette nertsenbedrijven zijn geruimd. Deze moeten worden gereinigd en gedesinfecteerd. Op deze bedrijven ligt nog mest die afkomstig is van de besmette dieren. Deze bevat virus en moet veilig kunnen worden afgevoerd, zonder risico van verspreiding naar mensen of andere dieren. Dit moet gebeuren voordat de NVWA kan overgaan tot een 'definitieve' R&O. Daarnaast geldt de landelijke maatregel dat mest niet van nertsenbedrijven mag worden afgevoerd. Als deze maatregel langdurig wordt opgelegd, zullen bedrijven met opslagproblemen te maken krijgen. Naar verluidt begint het bij sommige bedrijven al tot problemen te leiden.

Probleemstelling

Er moet dus een besluit worden genomen wat de NVWA kan doen met de mest van de besmette bedrijven en wat houders van niet-besmette bedrijven kunnen doen met de mest van hun bedrijf als de opslag vol is.

Voorstel

WBVR voert op verzoek van LNV nog onderzoek uit naar overleving van virus in mest. Zodra de resultaten binnen zijn zullen we met nog eventueel aanvullende informatie van het RIVM besluiten hoe en wanneer de mest veilig kan worden afgevoerd.

Afhandelen van de mest

- De *mest van besmette bedrijven* wordt afgevoerd als duidelijk is uit het onderzoek van WBVR en op basis van informatie van het RIVM hoe lang mest mogelijk nog infectieus virus bevat. Als die periode is verstreken wordt de mest afgevoerd. Afvoer is richting ... PM NVWA. Afvoer gebeurt met ontheffing van de NVWA.
- De *mest van niet-besmette bedrijven* kan worden afgevoerd als de EW gedurende twee weken negatief is verlopen. De mest kan op de reguliere wijze worden afgevoerd en verwerkt. Als het bedrijf net besmet is geraakt maar nog niet gedetecteerd, dan zal de mest die op dat moment is opgeslagen in de mestput niet of slechts in heel beperkte mate van besmette dieren afkomstig zijn.
- Het beleid ten aanzien van *mest van niet-besmette bedrijven* wordt een algemene maatregel en de NVWA werkt niet met ontheffingen per bedrijf.

Advies GBT

Besmette bedrijven voert WBVR onderzoek naar overleving van virus in de mest. Zodra de resultaten bekend zijn aangevuld met info RIVM kan een beslissing worden genomen.

Nota aan: GBT
18 juni 2020

Onderwerp: deelname nertsensector aan diergezondheidsfonds en doorberekenen kosten screening en early warning

Aanleiding

Bij nertsenhouders wordt geen diergezondheidsheffing opgelegd voor bijdrage aan het Diergezondheidsfonds (DGF), daar was nooit aanleiding toe. In deze nota wordt u in het kader van de uitbraak van SARS-CoV-2 bij nertsen geadviseerd over de mogelijkheid tot invoeren van een diergezondheidsheffing voor nertsen en over de mogelijkheid van het doorberekenen van de kosten van de screening en early warning.

Advies

De ministers van VWS en LNV kunnen als volgt worden geadviseerd:

1. Het invoeren van een diergezondheidsheffing voor de nertsenhouderij kost enkele maanden. Vanwege alle randvoorwaarden lijkt de invoering van een doelmatige diergezondheidsheffing voor nertsenhouders niet kansrijk. Een definitief besluit over het invoeren kan worden genomen zodra meer duidelijkheid is over:
 - De kosten van een diergezondheidsheffing.
 - Het aantal bedrijven dat deze kosten moet dragen (afhankelijk van het resultaat van de stoppersregeling).
 - Of invoeren van een heffing van invloed is op de 'business case' van houders en de 10 jaar termijn in de wet die pelsdierhouderij per 2024 verbiedt.
2. Op korte termijn kunnen de kosten van een voortzetting van de early warning en screening direct aan de houders van de nertsen worden doorbelast. De invulling van deze voorzetting wordt de komende week uitgewerkt en zal samen met een voorstel voor de doorberekening van de kosten via een volgend GBT aan u worden voorgelegd. Een doorberekening van de early warning kan tot gevolg hebben dat de motivatie voor de naleving afneemt. Hierdoor ontstaat de kans dat een uitbraak later wordt ontdekt.

Kernpunten

Diergezondheidsheffing: lange termijn oplossing

- Uit het DGF kunnen kosten worden betaald voor de bewaking (screening en early warning), verdenking (conformatieonderzoek) en bestrijding (doden van dieren, destructie, voorzieningen) van aangewezen dierziekten.
- In het DGF worden de kosten voor bewaking en voorzieningen 50/50 verdeeld tussen overheid en bedrijfsleven (in dit geval nertsenhouder). De kosten voor verdenking en bestrijding liggen (tot het te bepalen plafondbedrag) bij de nertsenhouderij.
- De Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (Gwwd) biedt de mogelijkheid om met een AMvB een diergezondheidsheffing op te leggen aan houders van dieren, die gevoelig zijn voor aangewezen dierziekten (zoals nertsenhouders). Met deze heffing kan het DGF worden gevuld.
- Deze AMvB moet na vaststelling, dus achteraf, met een wet worden goedgekeurd door de Tweede Kamer. De uitbreiding van de kring van heffingplichtigen tot nertsenhouders betreft één van de essentialia van de belastingplicht en dient eigenlijk bij wet te worden geregeld (artikel 104 Grondwet). De Gwwd biedt voor onderhavige spoedsituaties de mogelijkheid om de heffing bij AMvB in te voeren, met parlementaire betrokkenheid door middel van goedkeuring achteraf. Wanneer het parlement de AMvB niet goedkeurt, moet alles ongedaan worden gemaakt.
- Een heffing kan alleen gebaseerd worden op geraamde kosten in de periode nadat de AMvB is vastgesteld. Dit kan niet met terugwerkende kracht.
- Als een diergezondheidsheffing aan nertsenhouders zou worden opgelegd, dan wordt deze geheven op basis van het aantal dieren op een bedrijf, bijvoorbeeld het aantal fokteven aan het begin van een seizoen. Er zal een oplossing gevonden moeten worden voor vaststellen van het

aantal dieren waarvoor een heffing wordt opgelegd aangezien er voor nertsen geen I&R systeem met dierenaantallen bestaat.

- Bij invoering van een diergezondheidsheffing in de nertsensector zal er, net als in de andere sectoren, overleg met de sector moeten zijn over de uitgangspunten voor de heffing en de uitgaven die met het geheven geld gedaan worden.
- De bewaking (screening en early warning) zoals die in de eerste 4 weken is uitgevoerd kost in totaal 600.000 euro. Dat zou uitgaande van 140 nertsenbedrijven neerkomen op ruim €4000 per bedrijf.
- Het is nog niet goed in te schatten wat de bewaking (screening en early warning) structureel zou gaan kosten, omdat eerst de uitkomsten van huidige programma's beoordeeld moeten worden. Op basis daarvan kan bepaald worden wat veterinair gezien het beste programma is om snel nieuwe besmettingen te kunnen ontdekken.
- De uitvoeringskosten van de heffing (RVO) moeten in verhouding staan tot het aantal bedrijven waar geheven moet gaan worden en de uitgaven die gedaan gaan worden met het geld dat geheven is. Dat is pas goed te bepalen als duidelijk is of er een stoppersregeling komt en hoeveel bedrijven er over blijven.
- Als het aantal bedrijven waarover geheven wordt klein wordt, zal het totaal van de bewakingskosten (screening en early warning) lager worden en kan het dat de uitvoeringskosten voor heffing niet meer opwegen tegen de uitgaven die er mee gedekt moeten worden.
- De Gwvd verplicht tot instellen van een plafondbedrag tot waar maximaal geheven mag worden voor de periode tot en met 2024. Een doel van dit plafond is een complete sector te beschermen tegen een faillissement ten gevolge van een uitbraak.
- Bij het bepalen van een plafondbedrag voor de nertsenhouderij zal onderbouwd moeten worden dat de sector een heffing tot het plafondbedrag kan dragen. Dat is alleen goed te doen als duidelijkheid is over het aantal nertsenbedrijven dat tot 2024 actief zal blijven.
- Voor het betalen van de kosten van bestrijding van een besmetting uit heffingen geldt ook dat eerst bekend moet zijn hoeveel bedrijven er tot 2024 blijven bestaan.
- Als de kosten van een nieuwe uitbraak door middel van een heffing bij de sector zouden worden teruggehaald en er zijn nog maar weinig bedrijven over zou dat kunnen betekenen dat die resterende bedrijven failliet gaan door de hoge diergezondheidsheffing in het jaar na de uitbraak.
- Uitsmeren van de kosten van een nieuwe uitbraak over meer jaar is ook niet goed mogelijk aangezien de houders alleen nog tot 2024 kans hebben om met het houden van nertsen inkomen te genereren om een diergezondheidsheffing te betalen.
- In geval een heffing wordt opgelegd is niet uitgesloten dat nertsenhouders dit aan zullen grijpen om te stellen dat als gevolg daarvan de in het kader van de Wet verbod pelsdierhouderij gegunde 10 jaar overgangstermijn onvoldoende is om nog te kunnen spreken van een "fair balance" en de wet dus alsnog in strijd met artikel 1 Eerste Protocol van het EVRM moet worden geacht. Het is onwaarschijnlijk dat een rechter een dergelijk betoog zal volgen, mits de heffing niet te hoog wordt.

Direct factureren: korte termijn oplossing

- De verplichting van de bewaking (screening en early warning) ligt bij de houder. Die bewakingskosten kunnen worden beschouwd als nalevingskosten die dus door de houder gedragen moeten worden.
- Vanuit een pragmatische insteek (snelheid en sturing programma) heeft LNV ervoor gekozen de eerste ronde van de screening en de eerste zes weken early warning te betalen.
- De kosten voor bewaking kunnen, behalve via het DGF, ook direct bij de houder in rekening worden gebracht door het laboratorium dat dit programma uitvoert.
- De motivatie om mee te werken aan de early warning zou kunnen afnemen wanneer houders verplicht worden (mee) te betalen. Hierdoor ontstaat de kans dat een uitbraak later wordt ontdekt. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het inrichten van een definitief bewakingsprogramma.
- Bij direct factureren van de bewaking aan nertsenhouders, blijven de kosten van verdenking en bestrijding bij de overheid liggen.

Toelichting

- De Wet verbod pelsdierhouderij is onderwerp geweest van een juridische procedure. Hoewel de procedure door het Hof Den Haag en de Hoge Raad in het voordeel van de Staat is beslecht, belet dit pelsdierhouders niet op voorhand om, als zij dat willen, een nieuwe juridische procedure te starten om de Wet opnieuw aan te vechten.
- Om enige kans van slagen te hebben, zullen zij dan wel met nieuwe argumenten of omstandigheden moeten komen. Zonder nieuwe argumenten, zal de rechter de bestaande jurisprudentie volgen, de Staat in het gelijk stellen, of zelfs misbruik van procesrecht aannemen.
- Voor het oordeel dat de Staat met de Wet verbod pelsdierhouderij een redelijk evenwicht (fair balance) heeft getroffen tussen het algemeen belang en de belangen van pelsdierhouders, waren met name doorslaggevend de voorzienbaarheid van het verbod en het bestaan van de lange overgangstermijn, waarbinnen pelsdierhouders hun investeringen terug kunnen verdienen.
- Het is denkbaar dat pelsdierhouders, als zij een nieuwe gang naar de rechter zouden overwegen, de invoering van een diergezondheidsheffing als een dergelijk nieuw argument en nieuwe omstandigheid zullen aanvoeren. Een verplichte bijdrage zou, zo zouden pelsdierhouders kunnen betogen, hun mogelijkheden (nog verder) beperken om de overgangstermijn te benutten voor het terugverdienen van investeringen.
- Het is, gelet op volgende de overwegingen van het Hof Den Haag, echter onwaarschijnlijk dat een rechter een dergelijk betoog zal volgen:
 - o "Door voor nertsenhouders een overgangsperiode in het leven te roepen heeft de Staat voor hen de mogelijkheid geopend hun onderneming voort te zetten, met alle goede en kwade kansen van dien."
 - o "Ook gedurende de overgangsperiode kan een nertsenhouder zijn onderneming op elk door hem gewenst tijdstip beëindigen, bijvoorbeeld indien naar zijn oordeel de baten van voortzetting niet (langer) opwegen tegen de nadelen."
- Het feit dat de Staat een overgangsperiode in het leven heeft geroepen, betekent niet dat de Staat tijdens deze periode geen besluiten mag nemen die op enige wijze negatief uitpakken voor (de winstgevendheid van) pelsdierhouders. Tijdens de overgangstermijn heeft de pelsdierhouders goede en kwade kansen. De uitbraak van een dierziekte en de invoering van een diergezondheidsheffing vallen onder het ondernemersrisico (kwade kans) dat inherent is aan de markt waarin pelsdierhouders opereren.
- Uitsluitend wanneer de invoering van een verplichte bijdrage ertoe zou leiden dat de overgangsperiode geen enkel voordeel meer biedt, zouden pelsdierhouders enige kans maken op een voor hen voordelig rechterlijk oordeel. Gelet op het feit dat de heffing voorzienbaar was, niet te hoog wordt, en zeker niet met terugwerkende kracht zal worden opgelegd, is het buitengewoon onwaarschijnlijk dat hiervan sprake zal zijn.